Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (čtvrtého senátu)

16. ledna 2014*

„Řízení o předběžné otázce — Směrnice 2004/38/ES — Právo občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států — Právo státního příslušníka třetího státu, který je potomkem v přímé linii osoby, která má právo pobytu v členském státě, pobývat v tomto členském státě — Pojem ‚vyživovaná' osoba"

Ve věci C-423/12,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Kammarrätten i Stockholm – Migrationsöverdomstolen (Švédsko) ze dne 12. září 2012, došlým Soudnímu dvoru dne 17. září 2012, v řízení

Flora May Reyes

proti

Migrationsverket,

SOUDNÍ DVŮR (čtvrtý senát),

ve složení L. Bay Larsen, předseda senátu, K. Lenaerts, místopředseda Soudního dvora, vykonávající funkci soudce čtvrtého senátu, M. Safjan, J. Malenovský a A. Prechal (zpravodajka), soudci,

generální advokát: P. Mengozzi,

vedoucí soudní kanceláře: V. Tourrès, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 4. září 2013,

s ohledem na vyjádření předložená:

— za F. M. Reyes S. Hanssonem, advokat, a T. Fraenkel,

— za švédskou vládu A. Falk a H. Karlsson, jako zmocněnkyněmi,

— za českou vládu M. Smolkem a J. Vláčilem, jako zmocněnci,

— za nizozemskou vládu M. Bulterman a C. Wissels, jako zmocněnkyněmi,

— za vládu Spojeného království J. Beeko, jako zmocněnkyní, ve spolupráci s G. Facennou, barrister,

— za Evropskou komisi C. Tufvesson a M. Wilderspinem, jako zmocněnci,

* Jednací jazyk: švédština.

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 6. listopadu 2013,

vydává tento

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 2 bodu 2 písm. c) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, o změně nařízení (EHS) č. 1612/68 a o zrušení směrnic 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS (Úř. věst. L 158, s. 77, Zvl. vyd. 05/05, s. 46 a oprava Úř. věst. L 327, s. 70).

2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi filipínskou státní příslušnicí F. M. Reyes a Migrationsverket (přistěhovalecký úřad) ve věci zamítnutí žádosti F. M. Reyes o vydání povolení k pobytu ve Švédsku.

Právní rámec

Unijní právo

3 Bod 5 odůvodnění směrnice 2004/38 uvádí:

„Má-li být právo všech občanů Unie svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států vykonáváno v objektivně existujících podmínkách svobody a důstojnosti, je třeba je zaručit také jejich rodinným příslušníkům bez ohledu na jejich státní příslušnost. [...]“

4 Bod 28 odůvodnění této směrnice uvádí:

„Členské státy by měly mít možnost přijmout potřebná opatření k ochraně před zneužíváním práv nebo podvody. [...]“

5 Článek 2 uvedené směrnice, nadepsaný „Definice“, stanoví:

„Pro účely této směrnice se rozumí:

1) ‚občanem Unie‘ osoba, která je státním příslušníkem některého členského státu;

2) ‚rodinným příslušníkem‘:

[...]

c) potomci v přímé linii, kteří jsou mladší 21 let nebo jsou vyživovanými osobami, a takoví potomci manžela či manželky nebo partnera či partnerky [...]

[...]“

6 Článek 7 téže směrnice, nadepsaný „Právo pobytu po dobu delší než tři měsíce“, uvádí:

„1. Všichni občané Unie mají právo pobytu na území jiného členského státu po dobu delší než tři měsíce, pokud:

[...]

b) mají pro sebe a své rodinné příslušníky dostatečné prostředky, aby se po dobu svého pobytu nestali zátěží pro systém sociální pomoci hostitelského členského státu, a jsou účastníky zdravotního pojištění, kterým jsou v hostitelském členském státě kryta všechna rizika [...]

[...]

2. Právo pobytu stanovené v odstavci 1 se vztahuje rovněž na rodinné příslušníky doprovázející nebo následující v hostitelském členském státě občana Unie, kteří nejsou státními příslušníky žádného členského státu, za předpokladu, že tento občan Unie splňuje podmínky stanovené v odst. 1 [písm. b)].

[...]“

7 Článek 23 směrnice 2004/38, nadepsaný „Související práva“, stanoví:

„Bez ohledu na státní příslušnost mají rodinní příslušníci občana Unie, kteří mají právo pobytu nebo právo trvalého pobytu v členském státě, právo přijmout zaměstnání nebo být samostatně výdělečně činnými v tomto členském státě.“

Švédské právo

8 Cílem změn učiněných v zákoně (2005:716) o cizincích [utlänningslagen (2005:716)] a v nařízení (2006:97) o cizincích [utlänningsförordningen (2006:97)], které nabyly účinnosti dne 30. dubna 2006, bylo provést směrnici 2004/38 do švédského práva. Takto přijatá ustanovení v podstatě odpovídají ustanovením této směrnice.

Spor v původním řízení a předběžné otázky

9 Flora May Reyes, která se narodila v roce 1987 a je filipínskou státní příslušnicí, byla ve věku 3 let svěřena se svými dvěma sestrami své babičce z matčiny strany, jelikož její matka se usadila v Německu, aby zde pracovala a uspokojovala potřeby své rodiny žijící na Filipínách. Matka F. M. Reyes získala německou státní příslušnost.

10 Flora May Reyes byla během celého svého dětství a dospívání vychovávána babičkou z matčiny strany. Před odchodem do Švédska žila čtyři roky v Manile (Filipíny) se svou starší sestrou, která již dnes nežije. Od 17 do 23 let studovala dva roky na gymnáziu a poté absolvovala čtyřleté vysokoškolské studium. Po ukončení vzdělání zahrnujícího stáže získala kvalifikaci pomocné zdravotní sestry. Po absolvování zkoušek pomáhala své sestře s péčí o její děti. Matka F. M. Reyes stále udržovala úzké vztahy se svými rodinnými příslušníky na Filipínách a každý měsíc jim posílala peníze na uspokojování jejich potřeb a financování jejich studií a každý rok je navštěvovala. Flora May Reyes nikdy nepracovala a nepožádala filipínské orgány o žádnou sociální podporu.

11 V prosinci 2009 se matka F. M. Reyes usadila ve Švédsku, aby zde žila ve společné domácnosti s norským státním příslušníkem, který měl v tomto členském státě bydliště. S tímto norským státním příslušníkem uzavřela manželství v létě 2011. Tento norský státní příslušník, který má prostředky ze

starobního důchodu, posílá od roku 2009 pravidelně peníze F. M. Reyes a ostatním rodinným příslušníkům své manželky, kteří žijí na Filipínách. Matka F. M. Reyes od svého příjezdu do Švédska nepracuje a žije ze starobního důchodu svého manžela.

12 Dne 13. března 2011 vstoupila F. M. Reyes do schengenského prostoru. Dne 29. března 2011 požádala o povolení k pobytu ve Švédsku jakožto rodinný příslušník své matky a jejího norského partnera, přičemž prohlásila, že je jimi vyživována.

13 Migrationsverket zamítl dne 11. května 2011 tuto žádost z důvodu, že F. M. Reyes neprokázala, že částky, které jí matka a její partner nepochybně vypláceli, sloužily k zajištění jejích základních potřeb, pokud jde o bydlení, stravu a přístup k systému péče na Filipínách. Dále podle jeho názoru neprokázala, jakým způsobem může systém sociálního pojištění a sociálního zabezpečení její země původu krýt osoby v její situaci. Naproti tomu doložila, že ve své zemi původu získala diplom a že zde absolvovala stáže. Žalobkyně v původním řízení byla mimoto během svého dětství a dospívání vyživována babičkou z matčiny strany. Migrationsverket měl v důsledku toho za to, že F. M. Reyes neprokázala, že je vyživována rodinnými příslušníky ve Švédsku.

14 Flora May Reyes napadla zamítavé rozhodnutí Migrationsverket u förvaltningsrätten i Göteborg – Migrationsdomstolen (správní soud v Göteborgu rozhodující v oblasti přistěhovalectví v prvním stupni), který žalobu zamítl. Tento soud nezpochybnil skutečnost, že základní potřeby žalobkyně v původním řízení byly zajišťovány její matkou a nevlastním otcem. Uvedený soud však neměl za to, že F. M. Reyes nemohla v důsledku své sociální situace uspokojovat své základní potřeby v zemi původu bez materiální pomoci své matky a nevlastního otce. Tento soud v rámci posouzení konstatoval, že F. M. Reyes je mladá, studovala a žila v Manille, má vysokoškolský diplom a že její rodinní příslušníci žijí na Filipínách. Pouhá okolnost, že matka a nevlastní otec F. M. Reyes se zavázali uspokojovat její potřeby, podle jeho názoru neprokazuje vztah závislosti, na základě kterého by dotyčné osobě mohlo být přiznáno právo pobytu ve Švédsku.

15 Flora May Reyes podala ke Kammarrätten i Stockholm – Migrationsöverdomstolen (správní odvolací soud ve Stockholmu rozhodující v oblasti přistěhovalectví) odvolání proti rozsudku förvaltningsrätten i Göteborg – Migrationsdomstolen. Flora May Reyes tvrdí, že navzdory studiu nenašla práci na Filipínách, kde je trvalá nezaměstnanost. Podle jejího názoru by její matka a nevlastní otec nepřeváděli tak vysoké částky s takovou pravidelností, kdyby nebyly nezbytné k zajištění obživy rodiny v její zemi původu.

16 Předkládající soud konstatuje, že účastníci sporu v původním řízení se neshodují na výkladu podmínky „být vyživován“, která je uvedena v čl. 2 bodu 2 písm. c) směrnice 2004/38. V tomto ohledu se předkládající soud s odkazem na rozsudky ze dne 18. června 1987, Lebon (316/85, Recueil, s. 2811), a ze dne 9. ledna 2007, Jia (C-1/05, Sb. rozh. s. I-1), táže, zda lze při posuzování schopnosti osoby uspokojovat své základní potřeby vzít v úvahu skutečnost, že tato osoba má možnost tyto potřeby uspokojit výkonem výdělečné činnosti.

17 Předkládající soud se kromě toho táže, jaký vliv může mít na kvalifikaci pojmu „vyživovaný rodinný příslušník“ ve smyslu uvedené směrnice úmysl F. M. Reyes pracovat v hostitelském členském státě. Podle tohoto soudu totiž v důsledku výkonu výdělečné činnosti zaniká právo pobytu z uvedeného důvodu, protože pobíráním příjmů z pracovní činnosti zaniká situace závislosti.

18 Za těchto podmínek se Kammarrätten i Stockholm – Migrationsöverdomstolen rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Může být čl. 2 bod 2 písm. c) směrnice [2004/38] vykládán v tom smyslu, že členský stát může za určitých okolností vyžadovat, že k tomu, aby bylo na potomka v přímé linii, který je starší [21] let, nahlíženo jako na vyživovanou osobu, na kterou se vztahuje definice pojmu ‚rodinný příslušník‘

uvedená v tomto ustanovení, musí tento prokázat, že se neúspěšně pokoušel najít si zaměstnání nebo získat od orgánů země původu příspěvek na živobytí, anebo se pokoušel zajistit si obživu jakýmkoli jiným způsobem?

2) Jaký vliv má na výklad podmínky ‚být vyživován', jež je uvedena v čl. 2 bodu 2 písm. c) směrnice 2004/38, skutečnost, že rodinný příslušník je z důvodu takových osobních okolností, jako jsou jeho věk, odborná kvalifikace a zdravotní stav, považován za osobu mající rozumné vyhlídky najít si zaměstnání a kromě toho má v úmyslu v dotyčném členském státě pracovat, což by znamenalo, že podmínky pro to, aby byl (ve smyslu tohoto ustanovení) považován za vyživovaného rodinného příslušníka, již nejsou splněny?"

K předběžným otázkám

K první otázce

19 Podstatou první otázky předkládajícího soudu je, zda čl. 2 bod 2 písm. c) směrnice 2004/38 musí být vykládán v tom smyslu, že za takových okolností, jako jsou okolnosti věci v původním řízení, umožňuje členskému státu vyžadovat, aby potomek v přímé linii, který je starší 21 let, musel prokázat, má-li být možné na něj nahlížet jako na vyživovanou osobu, na kterou se vztahuje definice pojmu „rodinný příslušník" uvedená v tomto ustanovení, že se neúspěšně pokoušel najít si zaměstnání nebo získat od orgánů země původu příspěvek na živobytí, anebo se pokoušel zajistit si obživu jakýmkoli jiným způsobem.

20 V tomto ohledu je třeba uvést, že má-li být možné na potomka občana Unie v přímé linii, který je starší 21 let, nahlížet jako na osobu „vyživovanou" tímto občanem ve smyslu čl. 2 bodu 2 písm. c) směrnice 2004/38, musí být prokázána existence skutečné závislosti (v tomto smyslu viz výše uvedený rozsudek Jia, bod 42).

21 Tato závislost je výsledkem faktické situace, která se vyznačuje okolností, že materiální podpora rodinného příslušníka je zajištěna občanem Unie, který využil svobody pohybu, nebo jeho manželem či manželkou (v tomto smyslu viz výše uvedený rozsudek Jia, bod 35).

22 Za účelem určení existence takové závislosti musí hostitelský členský stát posoudit, zda s ohledem na svou hospodářskou a sociální situaci neuspokojuje potomek občana Unie v přímé linii, který je starší 21 let, své základní potřeby. Nezbytnost materiální podpory musí existovat ve státě původu nebo státě posledního pobytu takového potomka v okamžiku, kdy žádá, aby mohl uvedeného občana následovat (v tomto smyslu viz výše uvedený rozsudek Jia, bod 37).

23 Naproti tomu není nutné zjišťovat důvody této závislosti, a tedy využívání této podpory. Tento výklad vyžaduje zejména zásada, podle níž předpisy, které stejně jako směrnice 2004/38 zakotvují volný pohyb občanů Unie, jenž představuje jeden ze základů Unie, musejí být vykládány široce (v tomto smyslu viz výše uvedený rozsudek Jia, bod 36 a citovaná judikatura).

24 Skutečnost, že občan Unie za takových okolností, jako jsou okolnosti věci v původním řízení, vyplácí pravidelně během značně dlouhého období tomuto potomkovi peněžní částku, která je pro posledně uvedeného nezbytná, aby uspokojil své základní potřeby ve státě původu, přitom umožňuje prokázat, že tento potomek je na uvedeném občanovi skutečně závislý.

25 Za těchto podmínek nelze od uvedeného potomka požadovat, aby navíc prokázal, že se neúspěšně pokoušel najít si zaměstnání nebo získat od orgánů země původu příspěvek na živobytí, anebo se pokoušel zajistit si obživu jakýmkoli jiným způsobem.

26 Požadavek takového dodatečného prokázání, které – jak uvedl generální advokát v bodě 60 svého stanoviska – nelze v praxi jednoduše provést, může nadměrně ztížit možnost téhož potomka využít právo pobytu v hostitelském členském státě, i když okolnosti popsané v bodě 24 tohoto rozsudku již mohou prokázat existenci skutečné závislosti. Tento požadavek by tak z tohoto důvodu mohl zbavit čl. 2 bod 2 písm. c) a článek 7 směrnice 2004/38 jejich užitečného účinku.

27 Není ostatně vyloučeno, že uvedený požadavek přinutí dotyčného potomka učinit takové kroky, jako je pokus získat různá osvědčení potvrzující, že nenašel žádnou práci a nezískal žádnou sociální podporu, které jsou komplikovanější než krok spočívající v získání dokumentu příslušného orgánu státu původu nebo státu posledního pobytu, jež potvrzuje existenci závislosti. Soudní dvůr již přitom rozhodl, že takový dokument nemůže být podmínkou vydání povolení k pobytu (výše uvedený rozsudek Jia, bod 42).

28 Na první otázku je proto třeba odpovědět, že čl. 2 bod 2 písm. c) směrnice 2004/38 musí být vykládán v tom smyslu, že za takových okolností, jako jsou okolnosti věci v původním řízení, neumožňuje členskému státu vyžadovat, aby potomek v přímé linii, který je starší 21 let, musel prokázat, má-li být možné na něj nahlížet jako na vyživovanou osobu, na kterou se vztahuje definice pojmu „rodinný příslušník“ uvedená v tomto ustanovení, že se neúspěšně pokoušel najít si zaměstnání nebo získat od orgánů země původu příspěvek na živobytí, anebo se pokoušel zajistit si obživu jakýmkoli jiným způsobem.

Ke druhé otázce

29 Podstatou druhé otázky předkládajícího soudu je, zda čl. 2 bod 2 písm. c) směrnice 2004/38 musí být vykládán v tom smyslu, že skutečnost, že rodinný příslušník je z důvodu takových osobních okolností, jako jsou jeho věk, odborná kvalifikace a zdravotní stav, považován za osobu mající rozumné vyhlídky najít si zaměstnání a kromě toho má v úmyslu v hostitelském členském státě pracovat, má vliv na výklad podmínky „být vyživován“, jež je uvedena v tomto ustanovení.

30 V tomto ohledu je třeba uvést, že situace závislosti musí existovat v zemi posledního pobytu dotyčného rodinného příslušníka v okamžiku, kdy žádá, aby mohl následovat občana Unie, kterým je vyživován (v tomto smyslu viz výše uvedený rozsudek Jia, bod 37, a rozsudek ze dne 5. září 2012, Rahman a další, C-83/11, bod 33).

31 Z toho plyne, jak v podstatě tvrdí všichni zúčastnění, kteří předložili vyjádření Soudnímu dvoru, že případné vyhlídky na získání zaměstnání v hostitelském členském státě, které by případně potomkovi občana Unie v přímé linii, který je starší 21 let, umožnilo, aby již nebyl tímto občanem vyživován, jakmile bude mít právo pobytu, nemohou mít vliv na výklad podmínky „být vyživován“, jež je uvedena v čl. 2 bodu 2 písm. c) směrnice 2004/38.

32 Jak mimoto správně uvedla Evropská komise, opačné řešení by v praxi uvedenému potomkovi zakazovalo hledat zaměstnání v hostitelském členském státě, a z tohoto důvodu by bylo v rozporu s článkem 23 této směrnice, který takovému potomkovi výslovně umožňuje, aby v případě, že má právo pobytu, přijal zaměstnání nebo byl samostatně výdělečně činným (obdobně viz výše uvedený rozsudek Lebon, bod 20).

33 Proto je třeba na druhou otázku odpovědět, že čl. 2 bod 2 písm. c) směrnice 2004/38 musí být vykládán v tom smyslu, že skutečnost, že rodinný příslušník je z důvodu takových osobních okolností, jako jsou jeho věk, odborná kvalifikace a zdravotní stav, považován za osobu mající rozumné vyhlídky najít si zaměstnání a kromě toho má v úmyslu v hostitelském členském státě pracovat, nemá vliv na výklad podmínky „být vyživován“, jež je uvedena v tomto ustanovení.

K nákladům řízení

34 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (čtvrtý senát) rozhodl takto:

1) **Článek 2 bod 2 písm. c) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, o změně nařízení (EHS) č. 1612/68 a o zrušení směrnic 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS musí být vykládán v tom smyslu, že za takových okolností, jako jsou okolnosti věci v původním řízení, neumožňuje členskému státu vyžadovat, aby potomek v přímé linii, který je starší 21 let, musel prokázat, má-li být možné na něj nahlížet jako na vyživovanou osobu, na kterou se vztahuje definice pojmu „rodinný příslušník“ uvedená v tomto ustanovení, že se neúspěšně pokoušel najít si zaměstnání nebo získat od orgánů země původu příspěvek na živobytí, anebo se pokoušel zajistit si obživu jakýmkoli jiným způsobem.**

2) **Článek 2 bod 2 písm. c) směrnice 2004/38 musí být vykládán v tom smyslu, že skutečnost, že rodinný příslušník je z důvodu takových osobních okolností, jako jsou jeho věk, odborná kvalifikace a zdravotní stav, považován za osobu mající rozumné vyhlídky najít si zaměstnání a kromě toho má v úmyslu v hostitelském členském státě pracovat, nemá vliv na výklad podmínky „být vyživován“, jež je uvedena v tomto ustanovení.**

Podpisy.